

מאמר ד"ה

ויפגע במקום

מכ"ק אדמו"ר

שלמה זלמן מקאפוסט

בן כ"ק אדמו"ר יהודה ליב

בן כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

יו"ל לראשונה מכת"י מעתיק

ז' כסלו תשפ"ב

נערך ע"י עקיבא שבריק

לרפואה שלימה יחיאל בן מרים בלומא

*Spreading the waters from the spring of the
Holy Baal Shem Tov requires much
time, effort and great detail.*

We need your financial support.

To donate via Paypal or Zelle

please use the links below:

לתרומות והנצחות

<http://paypal.me/ashavrick>

Zelle ashavrick@gmail.com

To be added to the weekly email, please contact me
at: Ashavrick@gmail.com

קיצור לשונו מאגרת של המגן אבות שנדפס בריש ספרו:

צריכים אנו ... להתחזק בעבודת ה' במוח ולב...ללמוד דא"ח יותר מטבעו ורגילותו...ומה שלומד דא"ח, יחשוב אח"כ בע"פ במוחו כל הדרוש כסדר ד' פעמים בהעמקה והתקשרות דעתו בחזק, וכל המרבה הרי זה משובח עד שיהיה נקנה במוחו ממש כו'. וזהו עבודה יקרה מאד שעיי"ז נעשה אדם אחר לגמרי.

(קטעים מתוך הספר המלך במסיבו כ"ה תשרי תש"ל אודות הספר מגן אבות)

כ"ק הרבי: בכלל, המאמרים מיוסדים על מאמרי הצמח צדק אלא שישנם הוספות. ועד"ז מאמרי אדמו"ר מהר"ש מיוסדים על מאמרי הצ"צ, ובפרט כפי שניתן להווכח עתה כאשר נדפסו הרבה מאמרים מהצ"צ רואים שהרבה ענינים נמצאים שם.

כ"ק הרבי: בעבר, כאמור, לא היו לומדים את ה"מגן אבות" והיתה אימרה שגורה בפי חסידים שאין ללמוד בו, אבל עתה יכולים ללמוד בו, כיון שהם מיוסדים על תורות הצ"צ.

רש"ג: מתחילה הייתי ירא ללמוד בספר "מגן אבות" אך כיון ששמעתי מכ"ק מו"ח (הריי"ץ) שהם מיוסדים על תורת הצ"צ, הוריתי היתר לעצמי.

כ"ק הרבי: הם מאמרים ערבים ("זיי זיינען גישמאקע מאמרים"), והם מיוסדים על תורת הצ"צ עם תוספת ביאור.

מאמר ויפגע במקום

מכ"ק אדמו"ר שלמה זלמן מקאפוסט

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

ויפגע¹ במקום וילן שם כי בא השמש. ובמדרש רבה יש שני פירושים על כי בא השמש. הראשון, כי בא השמש, השקיע השמש שלא בעונתו, (שהקדים לבא שני שעות), כדי לדבר עם אבינו יעקב בצנעה. ויש להבין המכוון בזה, ומהו בצנעה דווקא. והפירוש השני, אתא שמשא, שיעקב נקרא שמש. וכדי להבין זה, צריך לבאר תחלה ענין ויפגע במקום כו'. ובמדרש רבה, מפני מה מכנין שמו של הקדוש ברוך הוא מקום, ממה דכתיב הנה מקום איתי, הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו. והענין, כי לא זהו עיקר המקום, מה שאנו רואים שש קצוות גשמיים שלנו, מעלה ומטה וארבע רוחות, כי אם שהעיקר מקום הוא הרוחניות וחיות אלקות, המחיה המקום. שאם היו רואים חיות אלקות זה, לא היה גשמיות המקום נראה כלל. והיינו מדת מלכותו יתברך, שנקראת עלמא דאתגלייא. פירוש, שבמלכות, הוא התגלות כח הששה מדות דאצילות. שעצם המדות, הם כלול ובטל בתכלית באור אין סוף ברוך הוא, עד שאינם עולים בשם מדות כלל, כמו שכתוב לך הוי"ה הגדולה כו'. וכשנמשך מהם במלכות, הם מתגלים בבחינת ששה מדות, שהם התחלקות שש קצוות. וכיון שהם מדותיו יתברך, שהוא אלקות ממש, לכן מהם הוא החיות שלכל בחינת מקום דעולמות רוחניים דבריאה יצירה עשיה, עד מקום גשמי דעולם הזה הגשמית. וזהו עיקר בחינת מקום. שאם היה נראה אלקות דמלכות, המחיה כל בחינת מקום, לא היה גשמיות המקום נראה כלל. וזהו הנה מקום איתי, שהמקום טפלה אליו כו'. פירוש, שהוא טפל ובטל, כזיו השמש בשמש. וזהו הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו. היוצא מזה, שמקום, הוא בחינת מלכות, עלמא דאתגלייא, בחינת ממלא כל עלמין.

והנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, והוא מדריגת צדיק גמור, שהיא העבודה בבחינת אהבה דבכל מאדך, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בגמרא, שפרשה שנייה דקריאת שמע, לא נקרא עושין רצונו של מקום, אף על פי שנאמר בה בכל לבבכם כו', לפי שנאמר בה ואספת דגנך, ולא נאמר בה בכל מאדך. והענין, כי רצון העליון הוא בחינת מקיף וסובב כל עלמין, כמו שכתוב כצינה

¹ המאמר נדפס כאן לראשונה מכתב יד מעתיק, ומיוסד על הגהות של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק על פסוק ויפגע במקום, ונדפס באור התורה בראשית ח"א ע' 346.

רצון תעטרנו, שהוא בחינת עטרה וכתר, שהוא בחינת מקיף. ופירוש מקיף, היינו שהוא למעלה מגדר גילוי והתלבשות אור וחיות העולמות, מקום וזמן. שבחינת אלקות דמלכות, שנקראת מקום, הוא בבחינת ממלא כל עלמין, שהוא ענין התלבשות החיות בבחינת מקום. וגם זמן, כמו שכתוב, ואתה הוא ושנותיך לא יתמו. אבל רצון העליון ברוך הוא, הוא למעלה מגדר גילוי והתלבשות החיות בבחינת מקום וזמן, כי אם שהוא בבחינת העלם ומקיף, ונקרא טובב כל עלמין.

ופירוש, עושין רצונו של מקום, היינו שממשיכים מבחינת רצון העליון, שהוא טובב כל עלמין, שמאיר בבחינת גילוי בפנימיות בבחינת מקום דממלא כל עלמין, והוא ענין יחוד טובב וממלא. שעל ידי בחינת ממלא כל עלמין, מאיר ומתגלה עצמות אור אין סוף הסובב כל עלמין, וזהו בחינת ומדריגת צדיק גמור. כי יחוד זה למעלה, הוא על ידי מדת היסוד, (שנקרא ברית, לשון התקשרות, על שם התקשרות ההמשכה והגילוי, מבחינת טובב כל עלמין, בממלא כל עלמין), שהוא בחינת צדיק יסוד עולם. וכמו שכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. גן, הוא בחינת מלכות, ממלא כל עלמין. ועדן, הוא בינה, שבה התגלות עתיק יומין, בחינת טובב כל עלמין. ונהר יוצא מעדן להשקות כו', הוא יסוד, שממשיך היחוד. מבחינת טובב כל עלמין, בבחינת ממלא כל עלמין.

ואיתא בכתבי האריז"ל, שיש שני בחינות יחוד. זיווג דגדלות, שהוא זיווג גמור. וזיווג דקטנות, זיווג שאינו גמור. פירוש, זיווג דקטנות, הגם שהוא גילוי מבחינת טובב כל עלמין, אבל הוא רק בבחינת מקיף, ולכן נקראת קטנות. שהכלי, קטן, מהכיל האור, לקבלו בתוכו בבחינת פנימיות ממש. וכמו קריעת ים סוף, שנקראת זיווג דקטנות, אף על פי שראתה שפחה על הים כו', לפי שלא היו בבחינת כלים להגילוי. וזיווג דגדלות, הוא כאשר כל האור מתקבל בפנימיות בהכלי ומתייחד בה, לפי שהוא כלי להכיל כל האור. וכמו שרואים, שיש חילוק בשנים ששומעים שכל, ומבינים אותו. שמי שהוא בעל מוחין דגדלות, הוא מבינו היטב כדבעי. אבל מי שהוא במוחין דקטנות, הגם שמבין גם כן, אבל אינו כן כלל. וזהו הפרש למעלה, שכשנמשך על ידי היסוד, במלכות, זיווג דגדלות, אז נקרא צדיק גמור כו'.

ובעבודה בנפש, הוא ענין אהבה דבכל מאדך. כי מאדך, הוא ענין רצון העליון, שלמעלה מהחכמה וטעם ודעת שבנפש, בבחינת בלי גבול שבנפש. ולכן, מגיע ומעורר בבחינת רצון העליון, שלמעלה מהחכמה, שהוא בחינת ה' אלקי גדלת מאד. ויש בזה גם כן שני מדריגות. שכאשר האהבה דבכל מאדך, היא עצמיות אצלו, ובתמידות כל היום, שזהו לפי שהוא בתוכיות ופנימיות לבבו ממש, אז מעורר בבחינת רצון העליון, וממשיך גילוי בפנימיות, שהוא כלי להגילוי, ונקרא צדיק גמור. וכשאינ

האהבה דבכל מאדך, עצמיות אצלו, שרק לפרקים מעורר אותה כו', זהו צדיק שאינו גמור, ואין זה שלימות עושיין רצונו של מקום.

והנה יעקב אבינו עליו השלום, היה בחיר שבאבות, והיה איש תם ויושב אוהלים, בודאי היה מדריגת צדיק גמור. ולכן, נאמר בו ויפגע במקום. ובדברי רבותינו זכרונם לברכה, אין פגיעה אלא תפילה, וכן הוא אמר, ואל תפגע בי, אם נביאים הם יפגעו בה'. וענין ופירוש תפילה, הוא לשון התחברות, כמו שכתוב נפתולי כו', התופל כלי חרס. וכתוב, ואני תפילה. אני, הוא בחינת המלכות, והוא תפלה, לשון התחברות, והיינו עיקר התפילה. וברכות קריאת שמע, הם רק הכנה לזה. וכשהאדם מתפלל כדבעי, שמגיע בקריאת שמע לאהבה דבכל מאדך, אזי אחר כך, בח"י ברכאן דצלותא, הוא בחינת אני תפילה, התחברות המלכות, שהיא שם והארה כו', עם מהות ועצמות אור אין סוף ברוך הוא, כמו שכתוב, מקדשי שמך, שממשיכים מבחינת אתה קדוש, בבחינת שמך. וזהו שנאמר ביעקב, ויפגע במקום, שהוא לשון תפילה במקום, שנתעצם בתפילה, נגד המקום דבחינת ממלא כל עלמין, להמשיך בו היחוד מעצמות אור אין סוף ברוך הוא הסובב כל עלמין. וזהו גם כן ויפגע, לשון חיבור, כמו ויפגעו בו מלאכי אלקים. שהפירוש, שנלוו ונתחברו אליו. כמו כן, ויפגע במקום, שעשה החיבור במקום דממלא כל עלמין, מבחינת הסובב כל עלמין.

וילן שם. כתיב, ואדם ביקר בל ילין. ובמדרש רבה, אמר רבי אמי, אדם הראשון, לא לן כבודו עמו, אפילו לילה אחת. רצה לומר, האור שנברא ביום ראשון, נסתלק מיד, מחמת חטא עץ הדעת, ולא לן כו'. ורבנן סבירא להו, שנשתמש עמו עד מוצאי שבת. ומפרש רבי אמי על זה הפסוק, ואדם ביקר בל ילין. ויש להבין למה שנקרא האור שנברא ביום ראשון יקר. הענין, כי יקר הוא שעשועים ועונג, כמו שכתוב הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים. שמי שיש לו דבר יקר, שאין למעלה הימנו, משתעשע ומעתנג בו. נמצא, שיקר הוא דבר שאין למעלה הימנו, שהרי התענוג הוא הנעלה מכל, שהוא התכלית של כל דבר. ואם כן, ענין יקר למעלה, זהו גילוי אור אין סוף ברוך הוא, שמאיר בחכמה עילאה דאצילות, שהוא מקור ושרש שעשוע ועונג הנשמות בגן עדן אחר חצות לילה, אשר קודשא בריך הוא אתחזי בגינתא, כמו שכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה, ביו"ד נברא העולם הבא.

וביאור זה, יקר גימטריא ש"י, והוא ענין מה שאמר רבותינו זכרונם לברכה, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות, שנאמר להנחיל אוהבי יש. והטעם למספר ש"י, הוא כי כתר עליון יש בו תר"ך אורות, וידוע שהכתר נחלק לשני חצאין. מחצה העליון מתר"ך, הוא בחינת אחרונה שבמאציל, שאינו מאיר, אפילו בחכמה וכינה עילאין, ואינו מתלבש אפילו בבחינת שרש וראש הנאצלים. ונקרא עתיקא

קדישא, או עתיקא דעתיקין. ומחצה התחתון מתר"ך, הוא בחינת עתיק יומין, שנעתק ונבדל רק מבחינת מה שנקרא ימים, עיין דרוש המתחיל ראה), אבל מלובש הוא בשרש וראש הנאצלים, ומאיר בחכמה ובינה עילאין, (על ידי י"ג תיקוני דיקנא, כמו שכתבנו שם). וזהו שכתוב, קנה חכמה קנה בינה.

והפירוש, קנה חכמה, הוא כמו על דרך משל בגשמיות, בקנה, אין נכנס שום מאכל ומשקה, כי אם שנמשך על ידי לחלוחית יסוד המים שבמוח, לריאה וללב, לקרר הלב. וברוחניות הנפש, נמשך על ידי הקנה, על ידי גידים דקים שבו שאין בהם דם, גילוי השכל שבמוח חכמה ובינה, להיות התפעלות מדות בלב. ולמעלה, פירוש קנה חכמה, הוא כמו זקן שקנה חכמה, דהיינו שיש בחינת מקור, למעלה מהחכמה, שמשם המשכת אור אין סוף בחכמה. וכן מקור, שמשם המשכת אור אין סוף בבינה. והן הנקרא, קנה חכמה קנה בינה. ושני פעמים קנה, גימטריא ש"י, שהוא מחצה התחתון מתר"ך אורות דעתיקא. וכשבאים בחכמה ובינה, נעשים ש"י עולמות לצדיקים לעתיד לבא. וזהו יקר, כי הרי זהו גילוי עתיקא, שהוא שעשועים ועונג דאין סוף ברוך הוא. וגם הוא יקר מאד, בכל סדר ההשתלשלות, כמו שכתוב, כולו מחמדים, שבחינה זו הוא החמדה והתשוקה של כל ההשתלשלות.

ועוד, הוא מה שנקרא יקר, שזהו מה שכתוב, להנחיל אוהבי יש, שהוא מה שמאיר בחכמה ובינה, בחינת יש האמיתי, ולמעלה ממה שכתוב והחכמה מאין תמצא. שהפירוש, כמו ענין הבריאה יש מאין, שרצה לומר, מבחינה שנחשב אין ואפס וכלא לגבי עצמותו יתברך, כן מה שהחכמה מקבלת מלמעלה מהחכמה, נקרא מאין. והוא ענין מה שכתוב בעץ חיים, אבא יונק ממזלא, שהוא גם בחינת מוחין דגדלות שבחכמה, כמו שכתוב בלקוטי תורה בביאור והניף, הוא רק מותרי מוחין, שאין ערך כלל כו'. כמו כן, מה שאבא יונק ממזלא, אף על פי שהוא מהארת עתיקא שבמוחא סתימאה, אבל הוא רק בחינת מה שכתוב ועתיק יומין יתיב ושער רישיה כו', שהוא דרך צמצום, כמו שערות, ואין ערוך כלל.

אבל ענין ש"י עולמות דלעתיד, זהו מה שמאיר בחכמה ובינה, עצמיות שלש ראשונות דאריך אנפין, שמלובש בהם שבע תחתונות דעתיק יומין, שהוא בחינת יש האמיתי, ולא אין. ולכן, זהו יקר. וזהו שכתוב, ולכבוד שמך יקר יתנו. שמך, הוא הארה בעלמא, בחינת אין. ויתנו יקר, זהו הארת יש האמיתי. ובחינת זו, הוא למעלה גם משעשוע ועונג הנשמות בגן עדן, שהוא מגילוי אור אין סוף שבחכמה ובינה, שמכל מקום הוא רק הארה כו', וכמו שכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ואמרו על זה, שעדן עצמו, עין לא ראתה, כי אם רק הארה והתפשטות מבחינת עדן, והיינו שזהו רק ממה שמאיר הארת עתיקא, בחכמה ובינה, על ידי תיקוני דיקנא, בחינת והחכמה מאין

תמצא. שמפני שזהו גם כן גילוי עתיקא, הוא שעשוע ועונג לנשמות, ונקרא יקר. אבל מה שעתידי הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות, זהו מהארת עתיקא, בחכמה ובינה, שלא על ידי צמצום דשערות, והוא עיקר בחינת יקר, שהוא יש האמיתי.

ובזה יובן, מה שאור שנברא ביום ראשון, נקרא יקר. כמו שכתוב, כאור שבעת הימים. וקאי על האור שנברא ביום ראשון. ובכתבי האריז"ל איתא, שאור שבעת הימים, הוא שבע תחתונות דעתיק יומין. כי שבעת הימים, הם שבע מדות דאצילות, שנקרא יומין. ואור שבעת הימים, הוא שבע תחתונות דעתיק יומין, שהוא שרשי האורות. כידוע, שאריך אנפין, שרשי הכלים. ומעתיק יומין, נמשכים האורות. וזהו שנקרא האור שנברא ביום ראשון, יקר.

וסבירא ליה לרבי אמי, שעל זה נאמר, ואדם ביקר בל ילין. שמחמת חטא דעץ הדעת, לא לן כבודו עמו, אפילו לילה. שנסתלק מיד, ונגנו לצדיקים לעתיד לבא, שהוא ענין מה שעתידי הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות, שהוא גילוי בחינת יקר זה. (ואולי, זהו מה שכתוב, ואור החמה שבעתיים כאור שבעת הימים, וכפשוטו כו'). והיכן גנזו, בתורה. ולכן, נאמר בה, יקרה היא מפנינים, שיש בה היקר, רק שהוא בגניזה והעלם, ואינו מתגלה עכשיו, כי אם לחד בדרא.

וכן בתפילין, יש היקר. כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק ליהודים היתה אורה כו', ויקר, אלו תפילין, שנאמר, וראו כל עמי הארץ כו'. כי ארבע פרשיות התפילין, קדש והיה כי יביאך, הם ארבע מוחין, חכמה ובינה, ודעת הנחלק לחסד וגבורה. והקדוש ברוך הוא מניח תפילין, הוא ענין הארת עצמות אור אין סוף ברוך הוא, בארבע מוחין אלו, דהיינו קנה חכמה קנה בינה הנזכר לעיל. וכן בדעת כתיב, חדרים מלאו כל הון יקר. רק, שכל זה, הוא בדרך גניזה והעלם, ואינו מתגלה עכשיו כלל, מחמת חטא עץ הדעת. ועל זה נאמר, ואדם ביקר בל ילין, שלא היה כלי, לקבל בו גילוי היקר. שאם היה מאיר בו, היה מתבטל במציאות, והיה חוזר לאין ואפס. וקודם החטא, היה כלי, להכיל גילוי היקר בבחינת פנימיות ממש, כי היה זיהרא עילאה, שהוא נשמה לנשמה מאצילות, והיה בו כח ועוז, להכיל ולקבל היקר. ולולי שחטא, היה כן כל נשמות הצדיקים בעולם הזה, שהיו כלים לגילוי היקר בבחינת פנימיות ממש, למטה בעולם הזה. ומצד החטא, האדם ביקר בל ילין. וכמן כן, כל נשמות הצדיקים, (אף על פי שעוסקים בתורה, שיש בה יקר), אינן כלים כלל, לגילוי היקר.

וזהו שאיתא בארבע שנכנסו לפרד"ס, בן עזאי הציץ ומת. עליו נאמר, יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. דהפירוש, שהציץ ונסתכל בבחינת יקר העליון, ולכן ומת, כי אי

אפשר לקבל לגילוי היקר עכשיו. ואף על פי שבן עזאי היה צדיק גדול, ונפשו חשקה בתורה שיש בה היקר, אבל לא היה כלי להגילוי. וזהו יקר בעיני ה', ונעשה מזה המותה לחסידיו.

ומזה יוכל כל אדם להבין, הירידה הנפלאה והעצומה, שנעשה בחטא עץ הדעת. שמקודם, היה כלים לגילוי היקר למטה בעולם הזה. ואחר כך, נעשה מזה מיתה. וכאשר נסתכל דוד המלך בזה, התאונן ואמר, ואדם ביקר בל ילין. והנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה ברבות, עשרה דברים נקרא יקרים, ואחד מהם, מיתתן של חסידים, שנאמר יקר בעיני ה' כו'. ויובן זה על פי מה שכתוב, כי לא יראני האדם וחי, קאי למה שביקש משה רבינו עליו השלום, הראיני נא את כבודך. שביקש, התגלות פנימיות הכתר, שהוא בחינת יקר הנזכר לעיל. והשיבו לו, וראית את אחורי. ופני, שהוא פנימיות ועצמיות הכתר, לא יראו. ועל זה נאמר, כי לא יראני האדם וחי, וכיוון, שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אבל במיתתם רואים, מה שבחייהם אינם רואים. אם כן, היינו שמתגלה להם היקר בשעת מיתתם, והם נכללים בו. והוא כמו שכתוב, להנחיל אוהבי יש. וחסידים, הם בוודאי אוהבי. כי חסיד, הוא שעבודתו באהבה רבה, לצורך גבוה, לא לצורך עצמו כלל. והרי זה מדריגה היותר עליונה שבאוהבי. ולכן, נראים להם היקר, שזהו להנחיל אוהבי יש.

ובזה יובן מה שכתוב בזוהר, בענין השלשה חברים שנסתלקו באדרא. דאמר רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום, ותו חמינא, דהא ברעו סגי ותקיף, אתדבקו נפשתיהו בשעתא דאתנסיבו. וכן איתא הלשון, בהילולא רבא דרבי שמעון. שאינו מובן לכאורה, מה שייך ענין מיתת צדיקים, לנשואין. ומובן על פי הנזכר לעיל, שמיתתן של צדיקים, נקרא יקר, לפי שמתגלה להם היקר. וגילוי זה, הוא ענין נשואין. כידוע, שנשואין, הוא מה שנמשך מפנימיות ועצמיות המשפיע, בפנימיות המקבל. ולמעלה, זהו מה שעל ידי אתערותא דלתתא והעלאת מיין נוקבין, נמשך אתערותא דלעילא והמשכת מיין דכורין, מפנימיות ועצמיות חכמה עילאה ואור אין סוף ששורה בחכמה. והשפעה זו נקראת יקר, ההיפוך מבלעומת זה, שנקראת קרי. והיינו כידוע, שבחכמה יש ל"ב נתיבות. ונתיב הל"ב, שהיא נתיב העליון, הוא נתיב לא ידעו עיט, שאינו מתגלה עכשיו כלל, כמו שנתבאר לעיל על פסוק וירד העיט. ומהו שנמשך כעת, הוא מל"א נתיבות, וכל אחד הוא כלול מעשר, (וזהו סוד אוקירו לנשיכו, כי היכי דתתעשרו, עיין בתיקוני זוהר תיקון ט"ו), יו"ד פעמים אל, גימטריא יקר.

והנה, מיתתן של חסידים, הוא העלאת מיין נוקבין, שנשמתם עולה בבחינת מיין נוקבין, ועל ידי זה, נמשך המשכת מיין דכורין, מפנימיות ועצמיות ל"א נתיבות חכמה עילאה, שהוא בחינת יקר, ומתגלה להם, והם נכללים בו. וזהו שמיתתן של חסידים

נקרא יקר. ותוכן הענין, הוא כנזכר לעיל, שבתורה, גנוז היקר בהעלם. ולכן, בשעת מיתתן, כאשר בא לכאן ותלמודו בידו, מתגלה זה. נמצא, מה שנתבאר לעיל, שעכשיו, ואדם ביקר בל ילין, זהו בחייהם. מה שאם לא החטא, היה כל נשמות הצדיקים בעולם הזה, כלים לגילוי היקר, שהוא שפע המיין דכורין, כמו מדת המלכות עצמה. ועכשיו, גילוי היחוד, הוא רק למעלה במדת המלכות. ובנשמות, בחייהם, נמשך על ידי לבושים וצמצומים. רק, במיתתם רואים, וגם זה לא בשלימות.

והנה בימי אסתר, נאמר גם כן ליהודים היתה אורה כו' ויקר, והיינו מפני שהיה כל השנה מוכן על מסירת נפש ממש, כצאן לטבח. וכח מסירת נפש, הוא למעלה מהשכל והטעם כו'. ולכן, מגיע ועולה, בעילוי אחר עילוי, עד אין סוף ברוך הוא ממש, ונתגלה להם בחייהם גם כן, מה שבמיתתם רואים. וזהו וקבלו היהודים אשר החלו במתן תורה. כי אף על פי שמתן תורה שנקרא ביום חתונתו, יחוד עליון, היינו שבתורה, גנוז היקר בהעלם, ובשעת מיתתם לבד רואים. אבל הם זכו לזה בחייהם. וזהו שכתוב ומרדכי יצא, פירוש, שנתגלה לחוץ בעולמות בריאה יצירה עשיה. ולכן נקרא מתן תורה, החלו, שהוא רק כמו אירוסין, שהוא הכנה לנשואין.

היוצא מזה, שהעיקר, גנוז בהעלם בתורה ובתפלין. (אפשר, כל המצות, שהוקשה כל התורה לתפילין.) ובמיתתם רואים. ועל ידי מסירת נפשם, מתעלה גם בחייהם. ומכל מקום, עיקר גילוי היקר, לעתיד לבא, בתחיית המתים ואלף השביעי. וכמאמר, גנוז לצדיקים לעתיד לבא. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, העולם הזה, דומה לאירוסין. העולם הבא, דומה לנשואין. פירוש, העולם הזה, רצה לומר, כל משך שית אלפי שנים דהוי עלמא, ואפילו גן עדן, הכל רק בחינת אירוסין. ואין זה מוכן לכאורה כל כך, שהרי נתבאר לעיל, שבמיתתם רואים, ונקרא נישואין. ולמעלה, במדת המלכות, בודאי יש בחינת יחוד כו'.

אך הענין, כי יש יקר על גבי יקר, כדאיתא בספרא דצניעותא, תליסר דתליין בתליסר יקירא דיקירותא. ויובן בפשיטות, כי כל זה שנתבאר לעיל, בחינת יקר, הוא רק מחצה התחתון מתר"ך, שהוא שבע תחתונות דעתיק יומין, שמתלבש בשרש וראש לנאצלים. ויקירא דיקירותא, הוא בחינת שלש ראשונות דעתיק. שבחינת שבע תחתונות דעתיק, נחשב בחינת חיצוניות, לגבי בחינת זו. ולכן, כמו שלגבי סדר ההשתלשלות, נקרא הגילוי משבע תחתונות שבחכמה ובינה, שני יקר. כן נקרא בחינת זו דשלש ראשונות דעתיק יומין, יקירא דיקירותא, כמו שבת שבתון. ולכן, לעתיד לבא, שיהיה הגילוי משלש ראשונות דעתיק, נחשב לגבי זה, כל הגילויים דעכשיו, אפילו מה שהוא יקר ונשואין, רק בחינת אירוסין, שהוא חיצוניות. ומכל מקום, עכשיו, זהו באמת נשואין, כיון שהוא גילוי עצמיות חכמה עילאה, ואור אין סוף השורה בה, אשר ראשית

התלבשות אור אין סוף הוא בחכמה. אם כן, הוא העצמיות של סדר השתלשלות. וזהו שכתוב, והיה ביום ההוא לא יהיה עוד אור יקרת וקפאון. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה, אלו דברים שיקרים בעולם הזה, והם קפוי וקל לעולם הבא. אור יקרות, הוא אור שבעת הימים, שעכשיו הוא יקר כנזכר לעיל. ולעולם הבא, שיהיה גילוי שלש ראשונות דעתיק יומין, יהיה קפוי וקל, שלא יהיה נחשב לכולם.

ועוד פירשו רבותינו זכרונם לברכה, אלו נגעים ואהלות, שיקרים בעולם הזה כו'. והמכוון אומר, כי מתן תורה דעכשיו, שהוא גליא דתורה, הוא מל"א נתיבות חכמה עילאה, ומ"ט שערי בינה. והיקר הגנוז בה, הוא שבע תחתונות דעתיק יומין, שהוא חיצוניות עתיק יומין. ולעתיד לבא, יהיה לגילוי פנימיות התורה, שהוא מנתיב הל"ב דחכמה, ושער הנו"ן דבינה, שמאיר בהם פנימיות עתיק יומין, שלש ראשונות דעתיק. ולכן, יהיה נגעים ואהלות, קפוי וקל. וזהו שאיתא בכתבי האריז"ל, שכל הגילויים דעכשיו, יציאת מצרים ומתן תורה וקריעת ים סוף וימי שלמה ונביאים וכל השבתות ומועדים, הכל הוא רק מחיצוניות עתיק. אבל פנימיות עתיק, לא נגע עדיין כלל.

ועתה יתבאר ענין וילן שם, היינו לא כמו שכתוב על אדם הראשון, ביקר בל ילין, כי יעקב תיקן חטא עץ הדעת בשלימות. ולכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה, יעקב אבינו לא מת, כי המיתה נגזרה מחמת חטא עץ הדעת. וגם זהו שהיתה מטתו שלימה, לא כאברהם, שיצא כו'. לכן, נאמר בו וילן. וזהו שכתוב, ויפגע במקום, הוא בחינת עושין רצונו של מקום, כמו שכתבנו, היינו שהמשיך ביחוד עליון הנקרא יקר, במלכות, למעלה. וגם וילן שם, שהוא היה גם כן כלי, לגילוי היקר, כמו קודם חטא עץ הדעת.

ולהבין מה שנקרא בשם לינה, בל ילין, וילן שם. הענין, כי המשכה זו שמבחינת פנימיות ועצמיות, נקרא בלשון יחוד. לפי, שלמטה, אין משל לזה, כי אם היחוד. שהטפה, נמשכת מעצמיות מוח המשפיע. אבל שאר כל ההשפעות, אינן עצמיות. ולכן, צריך להיות המשכה זו, דרך סוד וצנעה, כמו היחוד, וכמו שכתוב, והצנע לכת עם הוי"ה אלקיך. וזהו ענין שהיחוד הוא על ידי יסוד, יו"ד סוד. יו"ד, הוא הטפה, שנמשכת מעצמיות חכמה עילאה, אשר חכים, ולא בחכמה ידיעא. ונמשך במקבל, בסוד. וזהו ענין היסודות דקדושה, שהם סוד וצנעה. ולא כמו בלעומת זה, שהם אפקירותא והתגלות. וזהו ענין סודות התורה, שאף על פי שמגלים אותם למי שנצרך, אבל דרך סוד דוקא. וכמו שאמר רבי שמואל בר נחמן, כשם שקבלתיה בלחישה, כך אמרתי לך בלחישה.

וזהו שהמשכת היחוד עליון, נקרא וילן שם, היינו שהוא סוד וצנעה. ולא כיום, שהוא פרהסיא. והיינו, שהגילוי הוא בעלמא דאתכסיא. וגם, שבא בעלמא דאתגלייא, הוא

על דרך ואופן כמו שהוא באתכסייא, וזהו רק המשכה הפנימית שמעצמות ממש. שהמשכת חיצונית, אף על פי שהוא גם כן גילוי אלקות, ולא כמו חיות העולמות על דרך העלם כו', מכל מקום, כיון שאינה פנימיות ועצמות ממש, מתגלה בעלמא דאתגלייא גם כן. אבל השפעה פנימית, הוא רק דרך סוד וצנעה, באתכסייא דוקא. וזהו כלל, בכל שפע מעליון לתחתון, בכל בחינה ומדריגה, שכשנמשך מחיצונית העליון, נמשך בפרהסיא ואתגלייא. וכשנמשך מפנימיות העליון, נמשך בסוד ואתכסייא. וזהו יושב בסתר עליון, נפשו בטוב תלין, בצל שדי יתלונן, הלך בסתר בצל שדי. שדי, הוא ביסוד. ובסתר בצל, זהו מה שהמלאכים מכסים היחוד בגדפיהון. וזהו כוונת המדרש רבה, כי בא השמש כו', כדי לדבר עם אבינו יעקב, בצנעה. לדבר, הוא כמו ראווה מדברת כו', וזהו בצנעה.

ועוד יובן ענין וילן שם, על פי מה שכתוב בעץ חיים, שאורות עליונים שמאצילות העליון, על דרך משל, אצילות שבאצילות, אינן נגלים בעולם האצילות, כי אם בעולם הבריאה דוקא, כשמתלבשים ומתעלמים, אז הם נגלים ממש. והמשל לזה, מאותיות החקוקים על האבן טוב. שמפני בהירות האבן טוב, אין האותיות ניכרים כל כך בכי טוב. וכשחותמין בהאבן טוב על השעוה, אז ניכרים האותיות בכי טוב. כמו כן באצילות, שהספירות הם בהירות בתכלית, אי אפשר להתגלות. וכשמתלבש ומתעלם בבריאה, אז נגלה דוקא. וזהו צאינה, מאצילות, לבריאה יצירה עשיה, וראינה כו'. וידוע, שאצילות, הוא מדת יום. ובריאה, מדת לילה. וזהו שהמשכת היחוד עליון, שהוא מעצמות חכמה עילאה, אצילות שבאצילות, נקרא וילן, לפי שהגילוי הוא במדת לילה דוקא. וזהו שאיתא בזוהר, שעיקר היחוד עליון, הוא בתפילת ערבית דוקא. וזהו השקיע חמה שלא בעונתה, שהקדים לבא שתי שעות, כדי שיהיה לילה כו'.

והפירוש השני שבמדרש רבה, אתא שמש, יובן על פי מה שכתוב בכיאוורי הזוהר, בענין זורח השמש ובא השמש, ואל מקומו כו'. שמש, הוא יסוד אבא. וזריחת השמש, הוא בבינה. הולך אל דרום, חסד כו'. והשקיעה הוא במערב, מלכות. וזהו ובא השמש, ואל מקומו כו'. שזה ששוקע במערב, נקרא זה ובא כו', לפי שזהו תכלית ועיקר המכוון של המאציל ברוך הוא, שיהיה המשכה במלכות, מקור בריאה יצירה עשיה כו'. וזהו שהשקיעה, שהוא ענין כי בא השמש, הוא גם כן אתא שמשא.

ומכל זה יש להבין ענין מצות נר חנוכה, שמצותה משתשקע החמה. כי הנה בחנוכה, היה הנס, מה שרצו להשכיחם תורתך כו', שנתקנאו על היקר שבתורה. והם נתנו נפשם על זה, לכן נתגלה להם היקר, כמו בימי אסתר. וזהו שתקנו זכרון הנס, בנרות. שבנר, מרומז כללות היחוד. כי הנר, כלול ארבע דברים. אור, שמן, ופתילה, והכלי

המחזיק כולם. אור, הוא בחינת מלכות דאין סוף ברוך הוא, שהוא התגלות האין סוף. ושמן, הוא שמן משחת קודש, חכמה עילאה, אשר לא בחכמה ידיעא. נמצא, השמן והאור, זהו בחינת חכמה עילאה, והיקר, שהוא גילוי אור אין סוף שבחכמה. רק, שהם למעלה עדיין, מגדר גילוי בעולמות. וכדי להיות גילוי בעולמות, הוא על ידי המדות. וזהו ענין הפתילה, שהוא אורך, בחינת וא"ו של שם הוי"ה, או יסוד כו'. והכלי, הוא בחינת מלכות, שמקבלת היחוד.

נמצא מבואר, איך דבחנוכה מתגלה היקר, בבחינת כלי ממש, ולמעלה מהגילוי שבפורים, שאינו בבחינת כלי ממש, כי אם בבחינת שמחה, עד דלא ידעי כו', ולא בבחינת דעת ממש. והיינו לפי שהמסירת נפש שהיה בימי אסתר, לא היה על תורה דווקא, כי אם על יהודים בכלל. ובחנוכה, שהיה העיקר מסירת נפש על התורה, לכן נתגלה היקר הגנוז בתורה, בבחינת כלי ממש. וזהו ענין כוונות הברכה, להדליק, גימטריא ע"ב ס"ג מ"ה. נר, גימטריא הוי"ה אהי"ה הוי"ה אלקים הוי"ה אדנ"י. שכל זה נמשך בנר חנוכה, ולכן מצוותה משתשקע החמה דוקא, מפני שני טעמים הנזכר לעיל, שצריך להיות בסוד וצנעה ובלילה.